

SOCIAL- OCH HÄLSOVÅRDSUTSKOTTETS BETÄNKANDE 43/2004 rd

Regeringens proposition med förslag till lag om ändring av lagen om utkomstskydd för arbetslösa och vissa andra lagar

INLEDNING

Remiss

Riksdagen remitterade den 9 november 2004 en proposition med förslag till lag om ändring av lagen om utkomstskydd för arbetslösa och vissa andra lagar (RP 223/2004 rd) till social- och hälsovårdsutskottet för beredning.

Utlåtanden

I enlighet med riksdagens beslut har grundlagsutskottet och arbetslivs- och jämställdhetsutskottet lämnat utlåtanden i ärendet. Utlåtandena (GrUU 42/2004 rd och AjuU 20/2004 rd) ingår som bilagor till betänkandet.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- regeringsråd Pasi Koskinen, social- och hälsovårdsministeriet
- jurist Olli Häkkinen, Folkpensionsanstalten
- jurist Kalle Räisänen, Finlands Fackförbunds Centralorganisation FFC rf
- arbetskraftspolitisk ombudsman Riitta Wärn, Servicearbetsgivarna
- direktör Rauno Vanhanen, Företagarna i Finland
- direktör Seppo Niininen, Arbetslöshetskassornas Samorganisation.

Dessutom har utskottet fått ett skriftligt utlåtande från Akava rf.

PROPOSITIONEN

Regeringen föreslår att lagen om utkomstskydd för arbetslösa, lagen om arbetslöshetskassor, lagen om finansiering av arbetslöshetsförmåner och lagen om vuxenutbildningsstöd ändras. Lagen om utkomstskydd för arbetslösa ändras så att arbetslöshetsförmån beviljas en person också efter den kalendermånad då han eller hon fyller 65 år, om hans eller hennes arbetstid per dag eller per vecka har förkortats på grund av permittering eller om han eller hon är förhindrad att arbeta på grund av andra arbetstagers stridsåtgärd, eller om hans eller hennes arbete förhin-

dras under en eller flera dagar på grund av väderhinder. Arbetslöshetsförmåner beviljas även personer som är permitterade på heltid. Ändringen ska inte gälla utbildningsdagpenning. Arbetslöshetsförmånen beviljas högst fram till utgången av den kalendermånad då personen fyller 68 år. En arbetsgivare och en löntagare ska inte vara skyldiga att betala arbetslöshetsförsäkringspremie efter att löntagaren fyllt 65 år. I propositionen föreslås dessutom att lagen om arbetslöshetskassor ändras till att en lönearbetare som inte har fyllt 68 år får bli medlem i en löntagar-

kassa och att en företagare som inte har fyllt 68 år får bli medlem i en företagarkassa. Dessutom görs andra nödvändiga ändringar som föranleds av de ändringar i arbetspensionslagstiftningen som träder i kraft den 1 januari 2005 i lagen om

utkomstskydd för arbetslösa, lagen om finansiering av arbetslöshetsförmåner och lagen om vuxenutbildningsstöd.

Lagarna föreslås träda i kraft den 1 januari 2005.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Allmän motivering

Med hänvisning till propositionen och övrig information finner utskottet propositionen nödvändig och lämplig. Utskottet tillstyrker lagförslagen, men med följande anmärkningar och ändringsförslag.

Utkomstskyddet för arbetslösa — omfattning

Propositionen behövs på grund av den reviderade pensionslagstiftningen som träder i kraft den 1 januari 2005 och för samordningen av bestämmelserna om utkomstskydd för arbetslösa. I ett tidigare betänkande (ShUB 8/2004 rd) ansåg utskottet det viktigt att bestämmelserna om arbetslöshetsförmåner ses över innan pensionslagstiftningen träder i kraft. Enligt utskottet var detta viktigt för att säkerställa att den bristande samordningen inte uppmuntrar förvärvsarbete att lämna arbetslivet.

Propositionen utgår från att personer som fyllt 65 år har rätt att få arbetslöshetsförmån när han eller hon är förhindrad att arbeta på grund av permittering, väderhinder eller andra arbetstagarers stridsåtgärder. I övrigt ska arbetslösa som fyllt 65 år få sin försörjning tryggad genom arbetspensions- och folkpensionssystemet.

För fortsatt deltagande i arbetslivet kan det spela en roll att en person över 65 år vet att försörjningen är tryggad också när arbetet tillfälligt avbryts. En annan motiverande faktor är att varken arbetsgivaren eller löntagaren behöver betala arbetslöshetsförsäkringspremie när löntagaren har fyllt 65 år. Däremot kan det faktum att en arbetstagare inte har någon generell rätt att få utkomststöd för arbetslösa annat än vid tillfällig arbetslöshet ha motsatt effekt och locka arbetstagare att utträda ur arbetslivet. Regeringen moti-

verar åldersgränsen 65 år med att det inte är funktionellt att bygga upp överlappande ersättningssystem och på så sätt tillåta att det sätts i system att utnyttja ersättningssystemen. Därmed förtydligar propositionen gränsen mellan arbetslöshetsersättningssystemet och pensionssystemet.

Den som blir arbetslös mellan 63 och 65 år kan däremot jämföra och ställa förmånerna i de båda systemen mot varandra och i förekommande fall stå kvar som arbetssökande och få utkomstskydd för arbetslösa. I och med att gränsen för ålderspension enligt folkpensionslagen också efter pensionsreformen är 65 år betalas folkpensionen ut till reducerat belopp före 65 års ålder. Därför finns det all anledning att ha ett skyddssystem som täcker in alla upp till 65 års ålder. Enligt utskottets sätt att se minskar intresset för att utnyttja systemet av att pensionen efter 63 års ålder inte ökar av en arbetslöshetsförmån. Det är alltså inte motiverande att vara arbetslös arbetssökande.

Arbetslivs- och jämställdhetsutskottet menar att det kan uppstå problem med fortsatt förvärvsarbete när en deltidsanställd som får jämkad dagpenning fyller 65 år. Enligt lagförslaget upphör den jämkade dagpenningen då. Social- och hälsovårdsutskottet påpekar att personer med tidsbegränsade och återkommande deltidsanställningar i det nya pensionssystemet kan arbeta deltid när de får ålderspension och tjäna in ny pension på deltidsarbetet. Dessutom kan man få deltidspension vid sidan av deltidsarbete. När arbetet tar slut omvandlas deltidspensionen till ålderspension. Så länge deltidsarbetet pågår får arbetstagaren sin försörjning tryggad genom pensionssystemet. Trots allt kan det hända att det i vissa fall när den jämkade dagpenningen tar slut

går som arbetslivs- och jämställdhetsutskottet beskriver och motiverar människor att lämna arbetslivet.

I motiven till propositionen sägs att regeringen kommer att följa upp om de föreslagna ändringarna backar upp målet att förlänga tiden i yrkeslivet och vidtar i förekommande fall åtgärder för att stödja måluppfyllelsen. Arbetslöshet är i sig en faktor som ökar äldre personers benägenhet att utträda ur arbetslivet, påpekar utskottet. När målet är att man ska stanna kvar i arbetslivet så länge som möjligt måste också våra system för inkomsttrygghet vid arbetslöshet medverka till att detta mål för pensionssystemen kan nås. Därför är det i viss mån ett problem att utkomstskyddet för arbetslösa delvis tar slut huvudsakligen vid 65 års ålder, framgår det av information till utskottet. Regeringen bör ytterligare utreda problemen med samordning av arbetspensionssystemet och utkomstskyddet för arbetslösa och söka lösningar som motiverar fortsatt deltagande i arbetslivet och senarelägger pensionsavgångarna. Utskottet föreslår ett uttalande om detta (*Utskottets förslag till uttalande*).

Medlemskap i arbetslöshetskassa

Propositionen tillåter medlemskap i löntagarkassa och företagarkassa fram till 68 års ålder. Enligt förslaget ska arbetstagare som fyllt 65 år och deras arbetsgivare inte behöva betala arbetslöshetsförsäkringspremie. Syftet är att tiden i arbetslivet ska förlängas tack vare en lägre total betalningsbörda. Befrielsen från arbetslöshetsförsäkringspremie minskar också arbetsgivarens betalningsbörda och kan främja benägenheten att sysselsätta äldre personer. Befrielsen står också i rätt relation till vilka förmåner personer över 65 år kan få och vilka kostnader det kunde medföra. Löntagarna är med och finansierar systemet genom en medlemsavgift som de betalar till arbetslöshetskassan så länge de är medlemmar.

Enligt förslaget ska också företagare kunna vara medlemmar i en företagarkassa fram till dess de fyller 68 år. Däremot har en företagare inte automatiskt rätt att få arbetslöshetsförmåner efter att ha fyllt 65 år. Som arbetslivs- och

jämställdhetsutskottet framhåller är det ur företagarnas synvinkel en aning vilseledande att medlemskapet i kassan får fortsätta utan rätt till förmåner. Social- och hälsovårdsutskottet framhåller att de som verkställer utkomstskyddet för arbetslösa måste informera effektivt om detaljerna i bestämmelserna för att inte oklarheter ska uppstå.

Väderhinder

Grundlagsutskottet uppmärksamgör social- och hälsovårdsutskottet på 4 kap. 1 § 2 mom. i lagen om utkomstskydd för arbetslösa. Med stöd av momentet betalas arbetslöshetsförmån ut under tiden för väderhinder. Enligt lagrummet betraktas inte arbetstid som förkortats på grund av ett väderhinder som förhindrar att arbetet utförs under en eller flera dagar som förkortad arbetstid. I 1 kap. 5 § ingår en definition på väderhinder. Där sägs att väderhinder gäller vissa branscher. Enligt 2 punkten avses med väderhinder ett hinder för att utföra arbete i anställningsförhållande inom byggnads- och skogsbranschen som enbart och direkt orsakas av köld och på grund av vilket arbetsgivaren inte är skyldig att betala lön i enlighet med 2 kap. 12 § 2 mom. i arbetsavtalslagen. I samband med behandlingen av bestämmelsen om väderhinder i lagen om utkomstskydd för arbetslösa ansåg utskottet det motiverat att det framöver undersöks om väderhinder också kan tillämpas på andra branscher (ShUB 15/2003 rd). Utskottet upprepar här sin ståndpunkt som finns inskrivet i betänkandet från 2003.

Detaljmotivering

I 1 kap. 8 § föreskrivs om lagens tillämpningsområde. Enligt 4 mom. tillämpas lagen inte på löntagare som inte omfattas av skyldigheten att betala arbetslöshetsförsäkringspremie enligt 15 § i lagen om finansiering av arbetslöshetsförmåner. På grund av de föreslagna ändringarna skulle personerna i vissa situationer ha rätt att få arbetslöshetsförmån fram till utgången av den kalendermånad då de fyller 68 år. Enligt förslaget behöver en person som har fyllt 65 år inte betala arbetslöshetsförsäkringspremie. På grund av

denna konflikt måste 4 mom. som gäller lagens tillämpningsområde ändras.

Med hänvisning till lagen om pension för arbetstagare som träder i kraft den 1 januari 2005 måste ikraftträdandebestämmelsen ändras till att lagens 3 kap. 4 § 2 mom. 1 punkten tillämpas på ålderspensioner som beviljas den 1 januari 2005 eller senare.

Förslag till beslut

På grundval av det ovanstående föreslår social- och hälsovårdsutskottet

att lagförslagen 2—4 godkänns utan ändringar,

att lagförslag 1 godkänns med ändringar (Utskottets ändringsförslag) och

att ett uttalande godkänns (Utskottets förslag till uttalande).

Utskottets ändringsförslag

1.

Lag

om ändring av lagen om utkomstskydd för arbetslösa

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen av den 30 december 2002 om utkomstskydd för arbetslösa (1290/2002) 1 kap. 8 § 4 mom., 3 kap. 4 § 2 mom. 1 punkten, 6 kap. 11 § 1 mom., 10 kap. 3 § 2 mom. 2 punkten och 11 kap. 4 § 3 mom., av dem 1 kap. 8 § 4 mom. sådant det lyder i lag 636/2004 och 11 kap. 4 § 3 mom. sådant det lyder i lag 970/2003, samt

fogas till 3 kap. 1 § ett nytt 2 mom. som följer:

1 kap.

Allmänna bestämmelser

8 § (Ny)

Tillämpningsområde

Denna lag tillämpas inte på en sådan löntagare som inte omfattas av skyldigheten att betala arbetslöshetsförsäkringspremie enligt 15 § i lagen om finansiering av arbetslöshetsförmåner (555/1998). Lagen tillämpas dock på en person som inte efter den kalendermånad då han eller hon fyller 65 år är skyldig att betala arbetslös-

hetsförsäkringspremie på grundval av 15 § 2 mom. 2 punkten i lagen om finansiering av arbetslöshetsförmåner, trots att han eller hon har rätt att få arbetslöshetsförmåner.

-----

3 kap.

Allmänna begränsningar för erhållande av förmåner

1 och 4 §
(Som i RP)

6 kap.
Arbetslöshetsdagpenningens belopp och varaktighet
11 §
(Som i RP)

10 kap.
Bestämmelser om utbildningsdagpenning
3 §
(Som i RP)

11 kap.
Bestämmelser om verkställighet
4 §
(Som i RP)

Ikraftträdandebestämmelsen
Denna lag träder i kraft den 200 .
Till den del lagens 3 kap. 4 § 2 mom. 1 punkten också gäller ålderspension tillämpas lagrummet på ålderspension som beviljas den 1 januari 2005 eller därefter.
(2 mom. som i RP)

Utskottets förslag till uttalande

Riksdagen förutsätter att regeringen utreder hur samordningen av arbetspen-

sionssystemet och utkomstskyddet för arbetslösa kan förbättras för att tiden i arbetslivet ska förlängas och pensionsavgångarna senareläggas.

Helsingfors den 3 december 2004

I den avgörande behandlingen deltog

ordf. Valto Koski /sd
vordf. Eero Akaan-Penttilä /saml
medl. Sirpa Asko-Seljavaara /saml
Anneli Kiljunen /sd
Marjaana Koskinen /sd
Riikka Moilanen-Savolainen /cent
Leena Rauhala /kd
Juha Rehula /cent

Paula Risikko /saml
Arto Seppälä /sd
Osmo Soininvaara /gröna
Tapani Tölli /cent
Raija Vahasalo /saml
Erkki Virtanen /vänst
Tuula Väättäinen /sd
ers. Terhi Peltokorpi /cent.

Sekreterare var

utskottsråd Eila Mäkipää.

ShUB 43/2004 rd — RP 223/2004 rd